

PSICHOLOGINĖS GYNYBOS STILIAI: PSICHOSOCIALINIO PRISITAIKYMO ANALIZĖ

Dr. Rūta Pukinskaitė

Mykolo Romerio universitetas, Socialinės politikos fakultetas, Psichologijos katedra
Ateities g. 20, LT- 08303 Vilnius
Telefonas (8 5) 2714 620
Elektroninis paštas mpukinskaite@mruni.eu

Oksana Maskalkova

Mykolo Romerio universitetas, Socialinės politikos fakultetas, Psichologijos katedra
Ateities g. 20, LT- 08303 Vilnius
Telefonas (8 5) 2714 620
Elektroninis paštas oksana.maskalkova@gmail.com

Pateikta 2009 m. rugsėjo 22 d.

Parengta spausdinti 2009 m. spalio 30 d.

Santrauka

Darbe siekiama tirti bei analizuoti psichologinės gynybos stilių (jų brandumo) ir psichosocialinio prisitaikymo sąsajas. Tyrime keliamos prielaidos, kad adaptyvios ir brandžios psichologinės gynybos susiję su geresniu suaugusiųjų socialiniu funkcionavimu ir adaptyviu elgesiu. Tyrime dalyvavo 154 18–55 metų amžiaus suaugusieji: 52 vyrai ir 102 moterys. Darbe taikomos D5Q (Bond ir kt., 1983), ASEBA/ASR (Achenbach & Rescorla, 2003) ir RSE (Rosenberg, 1965) metodikos.

Nustatyta, kad adaptyvus psichologinės gynybos stilius susijęs su bendru adaptyvaus elgesio rodikliu, pozityviais santykiais su partneriu/sutuoktiniu bei pasisekimu darbe. Neadaptivių veiksmų gynybos stilius būdingesnis mažesnį pasitenkinimą darbu patiriantiems suaugusiesiems. Neadaptivių veiksmų ir objekto/subjekto vaizdą deformuojantis psichologinės gynybos stilius patikimai tiesiogiai koreliuoja su internaliais, eksternaliais sunkumais ir bendruoju sunkumų lygiu ($p \leq 0,01$). Pasiukojantis psichologinės gynybos stilius labiausiai susijęs su neurozine simptomatika (nerimastingumu/depresiškumu ir somatiniais skundais) bei bendru sunkumų rodikliu ($p \leq 0,05$). Prasčiau save vertinantys suaugusieji yra labiau linkę į neadaptivių veiksmų ir pasiukojančio stiliaus psichologines gynybas. Moterims labiau nei vyrams būdingas pasiukojantis gynybos stilius (pseudoaltruizmas, neigimas, reakcijos formavimasis). Adaptyvus psichologinės gynybos stilius labiau būdingas gyvenantiems su partneriu bei įgijusiems aukštąjį išsimokslinimą suaugusiesiems nei neturintiems sutuoktinio bei vidurinį išsimokslinimą įgijusiems suaugusiesiems.

Pagrindinės sąvokos: psichologinės gynybos stilius, psichosocialinis prisitaikymas, adaptyvus elgesys, savęs vertinimas.

Įžanga

Ilgą laiką psichologinių gynybų terminas buvo tik naudinga metafora, kurios paskirtis buvo paaiškinti intrapsichinius procesus. Vėliau psichologinės gynybos ėmė atspindėti ne tik sąmonės reiškinius, bet ir žmogaus elgesį, kaip reakciją į įvairius aplinkos reikalavimus (Vaillant, 1992). Daugelis šiuolaikinių psichologų gynybas tyrinėja jas siedami su įvairiais žmogaus gyvenimo aspektais, nurodydami labai svarbią psichologinių gynybų paskirtį – padėti susidoroti su vidiniais konfliktais, sušvelninti arba pašalinti iš vidaus ir išorės kylantį pavojų, puoselėti savąją vertę bei apsaugoti nuo pernelyg stiprių afektų (Zeigler-Hill, Pratt, 2007).

Remiantis psichoanalize psichologine gynyba vadinami visi nevalingi ir daugiausiai nesąmoningi mechanizmai, kurių dėka ego atsikrato nemalonių išgyvenimų bei afektų. Gynyba – tai priemonės, kurių griebiasi ego, stengdamasis pašalinti arba sušvelninti iš išorės arba iš vidaus kylantį pavojų (Plutchik, Conte, 1995). Pirmiausia kalbama apie gynybą nuo nerimo, gedėjimo, kančios, neigiamų emocijų ir kita. R. Plutchikas teigia, kad svarbiausia psichologinės gynybos paskirtis yra pašalinti nerimą; gynyba yra svarbus savireguliacijos sistemos elementas, kurio funkcija – spręsti vidinius intrapsichinius konfliktus. Dėl šio veikimo gynybos palaiko teigiama, aplinkos reikalavimus bei lūkesčius atitinkantį, socialinį įvaizdį, skatina adaptaciją ir padeda žmogui priimti savo ypatybes, silpnybes bei trūkumus.

M. Bondas ir kt. (1983) teigia, kad kiekvienam žmogui būdingi skirtingi, gana individualūs atskirų psichologinių gynybų deriniai (klasteriai), dar kitaip vadinami gynybos stiliais. Psichologinės gynybos stilių galima apibrėžti kaip tam tikrą stabilų naudojamų gynybų struktūrą/spektrą (Bond, 1992; Bond, Perry, 2004). Autoriai pabrėžia, kad šios struktūros gali būti disfunkciškos, nebrandžios ir nepajėgios kontroliuoti emocijas arba elgesio reakcijas bei užtikrinti optimalų asmens funkcionavimą. Daugiausia buvo tyrinėjamas neadaptyvus psichologinės gynybos stilius, apimantis akivaizdžiai nebrandžius gynybos mechanizmus, tokius kaip atsiribojimas, regresija, išveika, pasyvi agresija, projekcija ir kitus. Seniai žinoma, kad dalis psichologinių gynybų yra glaudžiai susijusios su konstruktyviais sprendimais, todėl laikomos adaptyviomis. Tai – nepriimtinių potraukių slopinimas, sublimacija, humoras ir kita.

Vis daugiau atliekama mokslinių tyrimų, siekiant atskleisti atskirų psichosocialinio prisitaikymo aspektų ryšį su psichologinės gynybos mechanizmais (Vaillant, 1992; Vaillant, 1994; Watson, 2002). Psichosocialinis prisitaikymas – tai tam tikras santykinis žmogaus norų (troškimų) ir aplinkos reikalavimų (kliūčių) harmonijos laipsnis. Prisitaikymas atspindi, kaip dėl aplinkos spaudimo arba susidariusių aplinkybių (situacijos) pakeičiamas asmens elgesys arba subjektyvi patirtis siekiant, kad atitiktų jos reikalavimus (Colman, 2003). Daugelio autorių nuomone, jis apima organizmo, psichologinius (pvz., psichinė sveikata) ir socialinius (pvz., pasitenkinimas darbu) aspektus. Literatūroje minimos šios pagrindinės prisitaikymo sritys: fizinė ir psichinė sveikata, tarpasmeniniai santykiai, santykiai šeimoje, savęs vertinimas, pasisekimas darbe, išsilavinimas (Tangney ir kt. 2004).

Dalis mokslininkų (Cramer, 2004; Erickson ir kt., 1996; Vaillant, 2000) atkreipė dėmesį į kasdieninį žmogaus funkcionavimą, jo socialinius, tarpasmeninius santykius, elgesio ir emocinius sunkumus. Manoma, kad psichologinės gynybos procesai gali turėti disfunkcinį pobūdį ir parodyti žmogaus prisitaikymo sutrikimus arba psichopatologines tendencijas (Kwon, 2002). S. J. Ericksonas ir kt. (1996), tyrinėję paauglių sunkumus, daro išvadą, kad gynybos mechanizmai bei psichosocialinis prisitaikymas yra glaudžiai susiję: brandūs gynybos stiliai susiję su geresniu bendruoju prisitaikymu, ir atvirkščiai, nebrandūs gynybos stiliai – su žemesniu funkcionavimo lygiu. G. E. Vaillantas (2000) pastebi, kad žmonės naudojantys brandžias psichologines gynybas yra laimingesni ir geresnės psichinės sveikatos negu žmonės, naudojantys mažiau brandžias gynybas. P. Cramerio (2004) studija rodo, kad gynybos mechanizmai gali prognozuoti ne tik prisitaikymo sunkumus, bet taip pat būti susiję ir su psichine sveikata.

Klinikiniai psichologai ilgą laiką domėjosi žmogaus gebėjimu kontroliuoti savo emocijas reakcijas veikiant vidiniams ir išoriniams stresoriams/konfliktams. Šia prasme, augantis nerimas, įtampa, somatiniai negalavimai dažniausiai atspindi prisitaikymo nesklandumus. Nustatyta, kad esant nebrandžioms, neadaptyvioms gynyboms patiriamas stipresnis nerimas (Chavez-Leon ir kt., 2006; Kipper, 2005; Kipper, 2004; Spinhover, Kooiman, 1997), depresija (Akkerman ir kt., 1999; Corruble, 2004; Kwon, Olson, 2007) ir somatizacija (Kooiman ir kt., 1998). Manoma, kad skirtingiems sutrikimams būdingas specifinis naudojamų gynybų profilis.

P. Kwonas ir M. Olsonas (2007) nustatė, kad depresijos simptomai (depresinė nuotaika ir mintys) kyla tuomet, kai yra per stipriai naudojamos neadaptyvios gynybos. R. Nishimura (1998) bei Z. Nezam-Zadehas ir H. Ghamari Givi (2008) mano, kad depresijai labiausiai įtakos turi neadaptyvus psichologinės gynybos stilius. Suicidiniai bandymai koreliuoja su neadaptyviu gynybos stiliumi, konkrečiai su išveika, pasyvia agresija, fantazavimu ir projekcija (Bond, 2004). E. Corruble ir kt. (2004) pastebi, kad stiprėjant depresijos požymiams, vis mažiau naudojamas adaptyvus stilius ir tokios gynybos, kaip humoras ir sublimacija, o vis dažiau – projekcija. M. Bondas (2004) bei P. Spinhoveris ir K. Kooimanas (1997) teigia, kad depresiją gerai prognozuoja sustiprėjusi projekcijos gynyba.

Prastas psichologinis prisitaikymas apima eksternalius simptomus, kurie, kaip manoma, yra prastos savikontrolės, savireguliacijos pasekmė (Klima, Repetti, 2008; Tangney ir kt., 2004). Nebrandžios psichologinės gynybos atitinkamai lemia elgesį (Apter, Plutchik ir kt., 1989; Cramer, 2002; Pocerelli ir kt., 2004; Sandstrom, Cramer, 2003, Tangney ir kt., 2004). P. Crameris (2002) teigia, kad sustiprėjus neigimo gynybai pasireiškia daugelis neadaptyvaus elgesio požymių. A. Apteris ir kt. (1989) tvirtina, kad smurtiškai elgtis linkę žmonės labiau naudoja perkėlimo gynybą, negu žmonės, nelinkę smurtiškai elgtis. Taigi remiantis daugeliu studijų galima teigti, kad esant neadaptyvioms gynyboms prognozuojami elgesio sunkumai (Cramer, Kelly, 2004).

Savęs vertinimo ir priėmimo (kaip svarbaus prisitaikymo rodiklio) ryšys su psichologinėmis gynybomis buvo pradėtas tyrinėti palyginti neseniai (Evans, Seaman, 2004; Kundu, Rani, 2007; Myers, Zeigler-Hill, 2008). Remiantis psichoanalitine tradicija psichologinių gynybos mechanizmų paskirtis yra palaikyti savąją vertę (Cramer, 2004). R. F. Baumeisteris ir kt. (1998) teigia, kad gynybos mechanizmai yra savęs vertinimo didinimo strategijos. D. W. Evanso ir J. L. Seamano (2004) nuomone, adaptyvios gynybos labiau skatina savęs vertinimą nei neadaptyvios. V. Zeigler-Hillo ir jo kolegų atlikti tyrimai (2008) rodo, kad psichologinės gynybos yra labai svarbios savęs vertinimo dinamikai. Jų tyrimo rezultatai rodo, kad neadaptyvios gynybos, susijusios su didesniu savęs vertinimo nestabilumu. Manoma, kad tokie gynybos mechanizmai, kaip reakcijos formavimasis, izoliacija ir neigimas, apsaugo savęs vertinimą nuo grėsmės (Myers, Zeigler-Hill, 2008).

Psichologinės gynybos stilius gerai prognozuoja, kaip žmogus prisitaikys gyventi, pavyzdžiui, kaip kis jo karjera, kiek truks jo santuoka, kokios bus jo pajamos ir kita. (Thienemann ir kt., 1998; Bouchard, Theriault, 2003; Ungerer ir kt., 1997). G. E. Vaillant (1988, 1985; cit. pagal Kwon, 2002) nustatė, kad psichologinės gynybos stilius koreliuoja su pajamų kiekiu ir pozityviu tarpasmeniniu bendravimu, tačiau yra santykinai nepriklausomas nuo socialinio sluoksnio, išsimokslinimo bei intelekto lygio (2002). Dėl šių sąsajų vis dar plačiai diskutuojama ir tyrimų išvados yra nevienareikšmės. Nustatytas patikimas ryšys tarp tarpasmeninių sunkumų ir gynybos mechanizmų brandumo (Bullitt, Farber, 2002a, 2002b; Zeigler-Hill, Pratt, 2007). Adaptyvios psichologinės gynybos atspindi mažesnę susirūpinimą santykiais ir laisvesnę saviraišką. (Bond, 1995). Remiantis M. Thienemanno ir kt. (1998) tyrimų išvadomis neadaptyvus psichologinės gynybos stilius yra teigiamai susijęs su konfliktais šeimoje bei noru kontroliuoti kitus, o adaptyvus – su santykių atvirumu ir narių sutelktumu.

Psichologinės gynybos stiliai ir psychosocialinio prisitaikymo aspektai nemažai buvo tyrinėti. Remiantis atliktų tyrimų rezultatais galima teigti, kad skirtingi psichologinės gynybos mechanizmai yra susiję su skirtingais suaugusiojo psychosocialinio prisitaikymo aspektais: internaliais bei eksternaliais sunkumais, pasisekimu darbe, išsimokslinimu, tarpasmeninių santykių kokybe. Dažniausiai buvo tyrinėjami pavieniai prisitaikymo aspektai ir negauta vienareikšmių išvadų. Psichologinių gynybų brandumo ir psychosocialinio prisitaikymo sąsajų tyrinėjimai kelia dar daug neaiškumų. Lietuvoje šios srities tyrimų neatlikta, todėl darbas gali būti naudingas ir suteikti svarbios informacijos apie suaugusiųjų prisitaikymo sunkumus.

Straipsnyje siekiama tirti bei analizuoti psichologinės gynybos stilių (jų brandumo) ir psychosocialinio prisitaikymo sąsajas. Darbe keliamos prielaidos, kad adaptyvios ir brandžios psichologinės gynybos susiję su geresniu suaugusiųjų socialiniu funkcionavimu ir adaptyviu elgesiu (pasitenkinimu darbu, geresniais santykiais su draugais, šeimos nariais ir sutuoktiniu/partneriu) bei geresniu savęs vertinimu ir priėmimu. Neadaptyvūs ir nebrandūs psichologinės gynybos stiliai būdingesni emocinių ir elgesio sunkumų turintiems suaugusiems. Taip pat keliamą prielaidą, kad vyrų ir moterų psichologinės gynybos skiriasi.

Tyrimo metodika

Tyrimo dalyviai

Tyrimo dalyvavo 154 suaugusieji, iš jų: 52 vyrai ir 102 moterys. Tiriamųjų amžiaus intervalas buvo nuo 18 iki 55 metų ($M = 30,04$, $SD = 9,5$). Visi tiriamieji gyveno Vilniaus mieste. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal išsimokslinimą: 52 (36 proc.) turėjo vidurinį, 33 (21 proc.) aukštesnįjį, o 65 (43 proc.) – aukštąjį išsimokslinimą. Pasiskirstymas pagal šeimyninę padėtį: 66 (43 proc.) buvo susituokę, 50 (32 proc.) – nesusituokę, 9 (6 proc.) – išsituokę ir 29 (19 proc.) gyveno su partneriu.

Tyrimo metodai

Iškeltoms hipotezėms patikrinti tyrimui buvo pasirinktos trys metodikos. Vyraujančiam psichologinės gynybos pobūdžiui nustatyti buvo pasirinktas *Gynybos stilių klausimynas*. Remdamiesi studijose pateikiama psichologinio prisitaikymo samprata laikėme, kad geriausiai suaugusiųjų prisitaikymą atskleidžia emociniai ir elgesio sunkumai (jų buvimas arba nebuvimas), socialinis funkcionavimas (pasisekimas darbe, santykiai su draugais, šeimos nariais, sutuoktiniu/partneriu) bei suaugusiųjų savęs vertinimas ir priėmimas. Šiems parametrams įvertinti taikytas *ASEBA Suaugusiųjų klausimynas* ir *Rosenberg savęs vertinimo skalė*.

Gynybos stilių klausimynas (*Defense Style Questionnaire (DSQ)*), M. Bond, S. T. Gardner, J. Christian, J. J. Sigal, 1983). Tai savistabos tipo klausimynas, sudarytas iš 87 teiginių, ir skirtas įvertinti

psichologinės gynybos stilius. Teiginiai suskirstyti į 4 skales, pavadintas psichologinės gynybos stiliais. *Adaptyvus gynybos stilius*: apima gynybas, skatinančias žmogų konstruktyviai spręsti iškilusius sunkumus. Skalė apima tokias gynybas, kaip slopinimas, sublimacija, humoras, anticipacija ir afiliacija (7 teiginiai). *Neadaptivių veiksmų gynybos stilius*: būdingos nebrandžios, trukdančios žmogui konstruktyviai veikti ir susidoroti su stresine situacija, gynybos. Skalė apima tokias gynybas, kaip pasyvi agresija, projekcija, regresija, inhibicija, projekcinė identifikacija, išveika, somatizacija, užsisklendimas, fantazavimas, skundimasis atsisakant pagalbos (*angl. help-rejecting complaining*), vartojimas (*angl. consumption*), anuliavimas (33 teiginiai). *Vaizdą deformuojantis gynybos stilius*: savo bei kitų objektų vaizdas skeliamas į gerą ir blogą arba stiprų ir silpną. Skalė apima tokias gynybas, kaip visagalybė, neigimas, skėlimas, primityvi idealizacija, projekcija, izoliacija (15 teiginių). *Pasiaukojantis gynybos stilius*: atspindintis asmens poreikį būti kankiniu, padėti kitiems žmonėms bei dėl jų aukotis. Skalė apima tokias gynybas, kaip pseudoaltruizmas, reakcijos formavimasis ir neigimas (8 teiginiai).

Kiekvienas teiginys vertinamas nuo 0 („visiškai nesutinku“) iki 9 („visiškai sutinku“). Skalių įvertis remiasi visų teiginių balų vidurkiu. Autorių skelbiamais duomenimis, klausimyno didelis patikimumas ir validumas. Mūsų tyrime DSQ skalių vidinis suderinamumas buvo pakankamas – *Cronbacho alpha* svyravo nuo 0,52 iki 0,85. Leidimas klausimyną adaptuoti ir jį taikyti moksliniuose tyrimuose M. Bondo buvo duotas doc. dr. R. Pukinskaitei.

ASEBA Suaugusiųjų klausimynas (Adult Self-Report for Ages 18 – 59 (ASR); T. M. Achenbach, L. A. Rescorla, 2003). Tai 18–59 metų suaugusiojo savęs vertinimo klausimynas, skirtas elgesio, emocijų ir adaptyvaus elgesio sunkumams vertinti. Klausimyną sudaro dvi dalys. Pirmoji skirta adaptyviam elgesiui įvertinti ir rodo asmens atitikimą tam tikriems elgesio standartams bei jo kompetenciją penkiose srityse. Ją sudaro 5 pirminės adaptyvaus elgesio skalės (draugų, sutuoktinių/partnerio, šeimos, darbo, išsimokslinimo) ir išvestinė *bendra adaptyvaus elgesio skalė*. Antroji dalis skirta elgesio ir emocijų sunkumams įvertinti. Ją sudaro 8 pirminės sunkumų skalės. Remiantis jomis sudaromi 3 išvestiniai rodikliai: *internalių ir eksternalių sunkumų* bei *bendras sunkumų rodiklis*. Internalių sunkumų skalę sudaro sindromai, susiję su asmeninėmis problemomis: nerimastingumas/depresiškumas, užsisklendimas ir somatiniai skundai. Eksternalių sunkumų skalę sudaro sindromai, susiję su socialinėmis problemomis bei konfliktais su kitais žmonėmis: agresyvus elgesys, taisyklių laužymas ir erzinantis elgesys.

Kiekvienas teiginys vertinamas 3 balų sistema: 0 – jei teiginys visiškai neteisingas, 1– jei iš dalies arba kartais teisingas, 2 – jei visiškai teisingas arba dažniausiai teisingas. Autorių skelbiamais duomenimis, ASR skalių patikimumas yra pakankamai geras. Suaugusiųjų savęs vertinimo klausimyno lietuviškosios versijos visų tyrimo naudotų skalių vidinis suderinamumas yra pakankamai geras: *Cronbacho alpha* svyruoja nuo 0,62 iki 0,95. Klausimynas buvo išverstas į lietuvių kalbą ir standartizuotas Klaipėdos universiteto Psichologijos katedros mokslininkų grupės (Šimulionienė ir kt., 2007).

Rosenberg savęs vertinimo skalė (M. Rosenberg's Self-Esteem scale (RSE), 1965). Tai tiriamoji savistaba besiremianti skalė, kurią sudaro 10 teiginių, iš kurių kiekvienam teiginiui skirti 4 atsakymų variantai („visiškai sutinku“, „sutinku“, „nesutinku“ ir „visiškai nesutinku“); atsakymai koduojami nuo 0 iki 3. Bendras įvertis remiasi visų balų suma. Skelbiamais duomenimis, RSE skalė pasižymi dideliu patikimumu ir validumu. *Cronbacho alpha* koeficientas šioje imtyje buvo 0,79 (o tai didelis patikimumas).

Tyrimo eiga

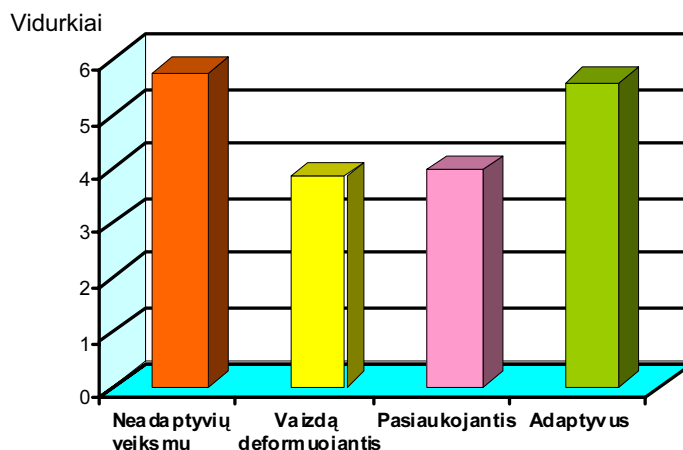
Tyrimas buvo atliktas 2009 m. Jame savanoriškai dalyvavo šešiolikos Vilniaus miesto įstaigų bei organizacijų darbuotojai. Tiriamiesiems buvo paaiškintas šio tyrimo tikslas, jie išsamiai supažindinti su klausimynų atlikimo instrukcijomis, garantuotas surinktų duomenų ir tyrimų konfidencialumas. Klausimynai buvo pildomi individualiai.

Duomenų apdorojimas

Statistinei duomenų analizei buvo naudojama programų rinkinio SPSS 15.0 versija. Tiriamųjų psichologinės gynybos stilių vidurkiai pagal lytį buvo lyginami *Stjudento t* kriterijumi. Psichologinės gynybos stilių vidurkiams atsižvelgiant į tiriamųjų išsimokslinimą bei šeimyninę padėtį palyginti taikoma ANOVA dispersinė analizė, taikytas *Scheffe* kriterijus. Nustatant ryšius tarp psichologinės gynybos stilių, emocijų ir elgesio sunkumų bei savęs vertinimo taikytas *Pearson r* koeficientas.

Rezultatai

Pirmiausia įvertinome, kokio pobūdžio psichologines gynybas taiko mūsų imties tiriamieji. DSQ klausimyno skalių vidurinės reikšmės rodo, kad dažniausiai naudojamos neadaptivių veiksmų psichologinės gynybos ($M=5,76$; $SD=1,63$), mažiausiai – vaizdą deformuojančios gynybos ($M=3,87$; $SD=1,03$). Adaptivaus psichologinės gynybos stiliaus rodikliai buvo kiek žemesni už neadaptivaus, bet taip pat buvo dažnos ($M=5,57$; $SD=1,23$), rečiau tiriamieji buvo linkę į pasiaukojantį gynybos stilių ($M=3,97$; $SD=1,29$). Šie rezultatai vaizdžiai parodyti 1 paveiksle.

1 pav. Psichologinės gynybos stilių klausimyno (DSQ) rezultatai

Šiame darbe buvo keliamą prielaidą, kad psichologinės gynybos stiliai yra susiję su suaugusiųjų adaptyviu elgesiu. Nustatyta keletas reikšmingų sąsajų (žr. 1 lentelę). Pirmiausia nustatyta, kad adaptyvus psichologinės gynybos stilius silpnai, bet statistiškai reikšmingai teigiamai koreliuoja su bendru adaptivaus elgesio rodikliu. Taip pat yra statistiškai reikšmingas ryšys tarp adaptivaus gynybos stiliaus ir pozityvių santykių su partneriu/sutuoktiniu bei pasisekimu darbe. Matome, kad neadaptivių veiksmų psichologinės gynybos neigiamai susiję su tiriamųjų pasisekimu darbe. Svarbu pastebėti, kad kiti psichologinės gynybos stiliai (vaizdą deformuojantis arba pasiaukojantis) nėra susiję su reikšmingomis socialinio funkcionavimo sritimis. Apibendrinant galima teigti, kad adaptyvios psichologinės gynybos, leidžiančios konstruktyviai įveikti kilusius sunkumus bei pasiekti emocinę pusiausvyrą, yra labiau būdingos pozityviems santykiams šeimoje bei darbe palaikantiems asmenims.

1 lentelė. Psichologinės gynybos stilių (DSQ) ir adaptivaus elgesio (ASR) sąsajos

ADAPTYVAUS ELGESIO SKALĖS PSICHOLOGINĖS GYNYBOS STILIAI	ADAPTYVAUS ELGESIO SKALĖS				
	<i>Draugai</i>	<i>Sutuoktinis/ partneris</i>	<i>Šeima</i>	<i>Darbas</i>	<i>Bendras adap- tyvaus elgesio rodiklis</i>
Neadaptivių veiksmų	,06	-,15	-,05	-,18*	-,09
Vaizdą deformuojantis	,05	,00	-,00	-,01	,05
Pasiaukojantis	,01	,04	-,01	-,04	-,00
Adaptivus	,09	,33**	,02	,18*	,19*

* $p \leq 0,05$; ** $p \leq 0,01$;

Nepalankios ir nebrandžios psichologinės gynybos (kaip rodo daugelis studijų) yra susijusios su įvairaus pobūdžio psichopatologija. Atlikdami šį tyrimą siekėme išsiaiškinti, kaip psichologinių gynybų pobūdis susijęs su suaugusiųjų emociniais bei elgesio sunkumais. Gauti rezultatai pateikti 2 lentelėje. Matome, kad neadaptivių veiksmų psichologinės gynybos stilius teigiamai statistiškai reikšmingai koreliuoja su daugeliu emocinių ir elgesio sunkumų. Pirmiausia nustatytas vidutinio stiprumo ryšys su internaliais, eksternaliais sunkumais ir bendroju sunkumų rodikliu. Nustatytos ir atskirų sunkumų,

tokių kaip nerimastingumo/depresiškumo, užsisklendimo, somatinių skundų, agresyvaus elgesio, taisyklių laužymo ir kitų, reikšmingos sąsajos su neadaptiviomis psichologinėmis gynybomis. Šie rezultatai rodo, kad neadaptyvūs būdai, įveikiant vidinius ir išorinius konfliktus, įtampą bei diskomfortą, būdingi įvairioms emocinėms ir elgesio problemoms.

2 lentelė. **Psichologinės gynybos stilių (DSQ), emocijų ir elgesio sunkumų (ASR) bei savęs vertinimo (RSE) sąsajos**

PSICHOLOGINĖS GYNIBOS STILIAI ELGESIO IR EMOCINIŲ SUNKUMŲ SKALĖS	PSICHOLOGINĖS GYNIBOS STILIAI			
	Neadaptivių veiksmų	Vaizdą deformuojantis	Pasiaukojantis	Adaptivus
Nerimastingumas/depresiškumas	,42**	,16	,31**	-,09
Užsisklendimas	,31**	,20*	,14	-,12
Somatiniai skundai	,31**	,18*	,20*	-,01
Mąstymo sunkumai	,37**	,29**	,18*	-,04
Dėmesio sunkumai	,38**	,29**	,24**	,03
Agresyvus elgesys	,40**	,33**	,13	-,06
Taisyklių laužymas	,31**	,32**	-,05	,01
Erzinantis elgesys	,28**	,33**	,12	,01
Internalūs sunkumai	,65**	,17*	,12	-,04
Eksternalūs sunkumai	,41**	,41**	,08	-,01
Bendras sunkumų rodiklis	,47**	,37**	,23**	-,04
SAVĖS VERTINIMAS	-,282**	-,042	-,263**	-,116

* $p \leq 0,05$; ** $p \leq 0,01$.

Panašios tendencijos pastebimos analizuojant ir vaizdą deformuojančios gynybos stiliaus sąsajas su internaliais, eksternaliais sunkumais bei bendroju sunkumų rodikliu: tarp jų nustatytas silpnas teigiamas ryšys. Daugelis probleminio elgesio (išskyrus nerimastingumo/depresiškumo) skalių taip pat silpnai koreliuoja su vaizdą deformuojančiomis psichologinėmis gynybomis. Pasiaukojantis gynybos stilius (geriausiai atspindimas pseudoaltruizmo, reakcijos formavimosi ir neigimo mechanizmų) susijęs su neurozine simptomatika (nerimastingumu/depresiškumu ir somatiniais skundais), dėmesio sunkumais ir bendru sunkumų rodikliu. Apžvelgę pateiktus rezultatus matome, kad adaptivios ir brandžios psichologinės gynybos nėra susijusios su suaugusiųjų emociniais ir elgesio sunkumais.

Darbe kėlėme prielaidą, kad adaptivios ir brandžios psichologinės gynybos susiję su geresniu savęs vertinimu ir priėmimu. Koreliacinės analizės rezultatai (žr. 2 lentelę) parodė, kad savęs vertinimo įverčiai turi silpną, bet statistiškai reikšmingą neigiamą ryšį su neadaptivių bei pasiaukojančių gynybos stiliu. Šie rezultatai patvirtina, kad prasčiau save vertinantiesiems žmonėms susidūrus su sunkumais ir kylant įtampai labiau būdingos nebrandžios, trukdančios žmogui konstruktyviai susidoroti su sunkia situacija, gynybos. Taip pat galima teigti, kad geriau save vertinantiesiems asmenims mažiau būdingas nepagrįstas poreikis aukotis dėl kitų žmonių arba susiklosčiusios situacijos bei perdėtai kentėti.

Siekdami susidaryti išsamesnį vaizdą apie psichologinių gynybų pobūdį ir taikymą įvertinome jų skirtumus atsižvelgdami į tris demografinius rodiklius: tiriamųjų lytį, išsimokslinimą ir šeimyninę padėtį.

Pirmiausia palyginome moterų ir vyrų psichologinės gynybos stilių. Apžvelgę pateiktus rezultatus matome, kad moterys ir vyrai statistiškai reikšmingai skiriasi tik atsižvelgiant į pasiaukojantį gynybos stilių (žr. 3 lentelę). Tai reiškia, kad susidūrusios su sunkumais moterys labiau nei vyrai linkusios į pseudoaltruizmą, neigimą arba reakcijos formavimąsi.

3 lentelė. **Moterų ir vyrų psichologinės gynybos stilių (DSQ) rodiklių palyginimas**

PSICHOLOGINĖS GYNIBOS STILIAI	Vyrai (n=52)		Moterys (n=102)		t
	M	SD	M	SD	
Neadaptivių veiksmų	5,65	1,71	5,81	1,59	-0,57
Vaizdą deformuojantis	4,01	1,07	3,79	0,10	1,32
Pasiaukojantis	3,61	1,32	4,17	1,23	-2,60*
Adaptivus	5,38	1,40	5,67	1,11	-1,42

* $p \leq 0,05$

Taikydami dispersinę analizę (ANOVA) palyginome vidurinį/profesinį ($n=55$), aukštesnįjį ($n=33$) ir aukštąjį išsimokslinimą ($n=66$) turinčių tiriamųjų DSQ rodiklius. Nustatyta, kad statistiškai reikšmingai šios grupės skiriasi atsižvelgiant į gynybos stilių ($F(2;153) = 6,16$; $p \leq 0,05$). Atlikus ANOVA dispersinę analizę, taikant *Scheffe* t testą, paaiškėjo, kad adaptyvaus psichologinės gynybos stiliaus rodikliai statistiškai reikšmingai skiriasi vidurinį ir aukštąjį išsimokslinimą įgijusių suaugusiųjų grupėse (žr. 4 lentelę).

4 lentelė. Skirtingo išsimokslinimo tiriamųjų psichologinės gynybos stilių (DSQ) rodiklių palyginimas

Kintamieji	Išsimokslinimas	Išsimokslinimas	Vidurkių skirtumas	P
ADAPTYVUS STILIUS	Vidurinis/ profesinis	Aukštesnysis	-,38	,343
		Aukštasis	-,75	,003*
	Aukštesnysis	Vidurinis/profesinis	,38	,343
		Aukštasis	-,37	,334

* $p \leq 0,05$.

Aukštąjį išsimokslinimą įgijusiems suaugusiesiems labiau nei suaugusiesiems, įgijusiems vidurinį išsimokslinimą, būdingas adaptyvus psichologinės gynybos stilius.

Palyginome susituokusių ($n=66$), nesutuokusių ($n=50$), išsituokusių ($n=9$) ir su partneriu(-e) gyvenančių ($n=29$) psichologinės gynybos stilių (DSQ) rodiklius. Taikant dispersinę analizę (ANOVA) grupėse nustatyti statistiškai reikšmingi adaptyvaus gynybos stiliaus skirtumai ($F(3;153) = 0,03$; $p \leq 0,05$). Atlikus ANOVA dispersinę analizę, taikant *Scheffe* t testą, paaiškėjo, kad statistiškai reikšmingi skirtumai yra tarp nesutuokusių ir su partneriu(-e) gyvenančių suaugusiųjų. Taigi nesutuokusiems suaugusiesiems labiau negu su partneriu gyvenantiems suaugusiesiems būdingas neadaptyvus psichologinės gynybos stilius ($p \leq 0,05$).

Rezultatų aptarimas

Straipsnyje analizuojama psichologinės gynybos stilių ir psichologinio bei socialinio prisitaikymo sąsajos. Darbe siekiama nustatyti, kaip psichologinės gynybos susiję su socialiniu funkcionavimu ir adaptyviu elgesiu (pasitenkinimu darbu, geresniais santykiais su draugais, šeimos nariais ir sutuoktiniu/partneriu) bei geresniu savęs vertinimu ir priėmimu.

Apžvelgiant atlikto tyrimo rezultatus pirmiausia norėtūsi atkreipti dėmesį į psichologinių gynybų pobūdį. DSQ klausimyno skalių įverčiai rodo, kad dažniausiai naudojamos neadaptyvių veiksmų psichologinės gynybos. Adaptyvaus psichologinės gynybos stiliaus rodikliai buvo kiek prastesni negu neadaptyvių veiksmų stiliaus. Šiuos rezultatus galima vertinti taip, kad mūsų tiriamieji esant įtampą provokuojančioms ir frustruojančioms kasdienėms situacijoms negalėdami susidoroti su sunkumais imasi nekonstruktyvių, sau nenaudingų prisitaikyti veiksmų. Šį gynybos stilių M. Bondas (1992) vadina „neadaptyvių veiksmų modeliu“. R. Plutchikas ir kt. (1995) teigia, kad neadaptyvių veiksmų psichologinės gynybos stilius yra susijęs su elgesio problemomis. A. Apterio ir kt. (1989) studija patvirtina, kad suaugusieji, naudojantys neadaptyvius gynybos mechanizmus, dažniau elgiasi agresyviai. K. W. Davidsonas ir kt. (2004) pastebi, kad, priešingai, asmenys, kuriems yra būdingas adaptyvus gynybos stilius, yra mažiau priešiški kitiems žmonėms, jie konstruktyviau sprendžia iškilusius konfliktus. Galima manyti, kad asmenys, naudojantys neadaptyvius gynybos būdus, patiria didesnę nerimą bei kasdiniame socialiniame gyvenime turi daugiau elgesio sunkumų. Remiantis mūsų tyrimo rezultatais galima prognozuoti suaugusiųjų elgesio sunkumus.

Apžvelgus tyrimo rezultatus galima teigti, kad neadaptyvių veiksmų ir objekto/subjekto vaizdą deformuojantis psichologinės gynybos stilius patikimai tiesiogiai koreliuoja su internaliais, eksternaliais sunkumais ir bendroju sunkumų lygiu; pasiaukojantis psichologinės gynybos stilius susijęs su neurozine simptomatika (nerimastingumu/depresiškumu ir somatiniais skundais) bei bendru sunkumų rodikliu. Taigi gauti rezultatai nėra netikėti. Daugelis skelbiamų studijų atskleidė, kad psichologinių gynybų brandumas susijęs su įvairaus sunkumo psichopatologija, jog suaugusieji, kuriems būdingos neadaptyvios psichologinės gynybos, yra labiau deprimuoti, nerimastingi bei užsislendę, taip pat dažniau elgiasi agresyviai arba net linkę nusikalsti (Drapeau ir kt., 2007). Šie rezultatai patvirtina kitų autorių paskelbtas tyrimų išvadas (Akkerman ir kt., 1999; Cramer, Kelly, 2004; Nezam-Zadeh, Ghamari Givi, 2008; Nishimura, 1998; Plutchik, Conte, 1995; Sandstrom, Cramer, 2003; Spinhoven, Kooiman, 1997). R. Nishimura (1998) teigia, kad nerimastingumui bei depresijai labiausiai turi įtakos neadaptyvus

psichologinės gynybos stilius. Tai patvirtina ir kiti autoriai, teigiantys, kad depresija sergantiems ir nerimastingiems asmenims, palyginti su sveikaisiais, labiau būdingas neadaptivių veiksmų gynybos stilius (Spinhoven, Kooiman, 1997; Nezam-Zadeh, Ghamari Givi, 2008). K. Akkermanas ir kt. (1999), tyrę depresija sergančiuosius, nustatė, kad sveikdami jie vis mažiau naudoja neadaptivių psichologinės gynybos stilių.

Mūsų tyrimas parodė, kad prasčiau save vertinantys suaugusieji yra labiau linkę į neadaptivių veiksmų arba pasiaukojančio stiliaus psichologines gynybas. Tai reiškia, kad geriau save vertinant ir priimant, vis dažniau atsisakoma neadaptivių, nekonstruktyvių gynybos veiksmų, mažiau pasireiškia perdėtas poreikis aukotis dėl kitų žmonių arba susiklosčiusios situacijos. Žinoma, kad psichologinių gynybų pagrindinė paskirtis yra palaikyti savęs vertinimą. Remiantis psichoanalitine tradicija blogėjanti savivertė reiškia, kad psichologinės gynybos nepajėgia įveikti konfliktinių situacijų bei kylančios įtampos ir nerimo. Savęs vertinimo ir psichologinės gynybų sąsajos nėra plačiai tyrinėtos. Minimos tik bendros to ryšio tendencijos. P. Crameris (1991) bei M. Sandstromas ir P. Crameris (2003) tyrimais atskleidė, kad kilus savęs vertinimo grėsmei vis dažniau ir intensyviau naudojamos psichologinės gynybos. D. W. Evansas ir J. L. Seamanas (2004) taip pat tvirtina, kad adaptiviūs gynybos mechanizmai labiau negu neadaptiviūs skatina prisitaikymą ir gerina savivertę.

Nustatyta, kad adaptiviūs psichologinės gynybos stiliai patikimai teigiamai koreliuoja su bendru adaptivių elgesio rodikliu, pozityviais santykiais su partneriu/sutuoktiniu bei pasisekimu darbe. Tai patvirtina G. E. Vaillantas (1992) skelbdamas išvadas, kad gynybų brandumas, tai – gebėjimas kurti ir palaikyti tarpasmeninius santykius. R. Plutchiko ir H. R. Conte (1995) pateikti panašūs rezultatai. G. E. Vaillantas (1998) teigia, kad adaptivių gynybos susiję su santuokos stabilumu, sėkme darbe ir pasitenkinimu gyvenimu. Kai kurios adaptivių elgesio sritys nebuvo susijusios su adaptivių psichologinės gynybos stiliu: nenustatyta adaptivių gynybų ryšio su draugais ir šeima. Kitų autorių tyrimų išvados yra nevienareikšmės. M. Thienemannas ir kt. (1998) pateikia tyrimo išvadas, kad šeimos narių sutelktumas, atvirumas, jų emocinis artumas ir adaptivių gynybos stilius yra susiję. Nors mūsų tyrime ne visos adaptivių elgesio sritys buvo susijusios su adaptiviomis psichologinėmis gynybomis, tačiau gauti rezultatai yra svarbūs toliau analizuojant adaptivių elgesį.

G. E. Vaillantas (2000) teigia, kad psichologinių gynybų brandumas yra santykinai nepriklausomas nuo socialinio sluoksnio, išsimokslinimo bei intelekto arba kitų demografinių rodiklių. Tačiau mums atlikus tyrimą paaiškėjo, kad psichologinės gynybos gali skirtis, priklausomai nuo lyties, išsimokslinimo ir šeiminio statuso. Nustatyta, kad adaptivių psichologinės gynybos stilius labiau būdingas santuokoje gyvenantiems aukštąjį išsimokslinimą įgijusiems suaugusiesiems nei neturintiems sutuoktinio arba suaugusiems įgijusiems vidurinį išsimokslinimą. Pasiaukojantis psichologinės gynybos stilius buvo labiau būdingas moterims nei vyrams. Tai iš dalies patvirtina L. R. Brody (1985) (cit. pagal Plutchik, Conte, 1995) bei M. Diehla ir kt. (1996) išvadą, kad moterims labiau būdingas savęs kaltinimas; jos turi mažiau tiesioginio priešiško negu vyrai. Gautus rezultatus galima aiškinti tuo, kad vyrai ir moterys brendimo metu susiduria su skirtingais vystymosi uždaviniais bei skirtingais aplinkos reikalavimais, todėl norėdami šiuos reikalavimus atitikti, vyrai ir moterys nesąmoningai pasirenka ir skirtingus gynybos mechanizmus. Šios srities tyrimai dar kelia daug neaiškumų. Viena vertus, buvo atrasti tam tikri faktai, patvirtinantys lyties ir atskirų psichologinių gynybos mechanizmų ryšį (Каменская, Зверева, 2005), tačiau ne visiems autoriams šios išvados priimtinos. Tai iš dalies patvirtina ir mūsų tyrimo rezultatai. Tarp adaptivių, vaizdą deformuojančio, ir neadaptivių psichologinės gynybos stilių nėra statistiškai reikšmingo skirtumo tarp lyčių.

Tyrimo ribotumai

Tyrimo rezultatai ir išvados patvirtina mokslinėje literatūroje aprašomas psichologinių gynybų ir prisitaikymo sąsajų tendencijas. Reikėtų paminėti kai kuriuos šio tyrimo ribotumus. Pirmiausia, nedidelė tiriamųjų (ypač vyrų) imtis. Tyrimo išvados daromos remiantis 154 vertinimais. Daugiausia sunkumų kilo lyginant tiriamuosius pagal atskirus kintamuosius. Visi tyrime dalyvavę suaugusieji buvo didmiesčio gyventojai. Remiantis skelbiamomis studijomis miestų gyventojai patiria daugiau streso ir įtampų, todėl galimos kiek kitokios psichologinių gynybų adaptivių tendencijos, jei būtų tiriami kaimo arba mažesnių gyvenviečių suaugusieji. Dėl minėtų priežasčių, tyrimo išvados turėtų būti taikomos didmiesčių populiacijai. Taip pat norisi atkreipti dėmesį į gana didelį tiriamųjų amžiaus skirtumą (tiriamųjų amžius buvo nuo 18 iki 55 metų). Šiame tyrime psichologinių gynybos stilių pagal atskiras amžiaus grupes neanalizavome. Tęsiant psichologinių gynybų tyrimus reikėtų atsižvelgti į visas minėtas aplinkybes.

Išvados

1. Adaptyvus psichologinės gynybos stilius susijęs su bendru adaptyvaus elgesio rodikliu, pozityviais santykiais su partneriu/sutuoktiniu bei pasisėkimu darbe. Neadaptivių veiksmų gynybos stilius būdingesnis mažesnei patenkinimui darbu patiriantiems suaugusiesiems.

2. Neadaptivių veiksmų ir objekto/subjekto vaizdą deformuojantis psichologinės gynybos stilius patikimai tiesiogiai koreliuoja su internaliais, eksternaliais sunkumais ir bendroju sunkumų lygiu ($p \leq 0,01$). Pasiukojantis psichologinės gynybos stilius labiausiai susijęs su neurozine simptomatika (nerimastingumu/depresiškumu ir somatiniais skundais) bei bendru sunkumų rodikliu ($p \leq 0,05$). Prasčiau save vertinantys suaugusieji yra labiau linkę į neadaptivių veiksmų arba pasiukojančio stiliaus psichologines gynybas.

3. Adaptyvus psichologinės gynybos stilius yra labiau būdingas gyvenantiems su partneriu bei įgijusiems aukštąjį išsimokslinimą suaugusiesiems nei gyvenantiems be sutuoktinio arba tik vidurinį išsimokslinimą įgijusiems suaugusiesiems. Pasiukojantis psichologinės gynybos stilius labiau būdingas moterims nei vyrams.

Literatūra

1. Akkerman, K.; Lewin, T. J.; Carr, V. J. Long term changes in defense style among patients recovering from major depression. *Journal of Nervous and Mental Disease*. 1999, 187(2): 80–87.
2. Apter, A.; Plutchik, R.; Sevy, S.; Korn, M.; Brown, S.; Van Praag, H. Defense mechanisms in risk of suicide and risk of violence. *American Journal of Psychiatry*. 1989, 146: 1027–1031.
3. Baumeister, R. F.; Dale, K.; Sommer, K. L. Freudian defense mechanisms and empirical findings in modern social psychology: reaction formation, projection, displacement, undoing, isolation, sublimation, and denial. *Journal of Personality*. 1998, 66: 1081–124.
4. Baumeister, R. F. Ego depletion and self-control failure: An energy model of the self's executive function. *Self and Identity*. 2002, 1: 129–136.
5. Bond, M.; Wesley, S. Manual for the defense style questionnaire (DSQ). Manuscript, 1992.
6. Bond, M. An empirical study of defensive styles: The defense style questionnaire. In Vaillant G. E. Ego mechanisms of defense. A guide for clinicians and researchers. Washington: *American Psychiatric Press*, 1992, p. 127–159.
7. Bond, M.; Perry, J. C. Long-term changes in defense styles with psychodynamic psychotherapy for depressive, anxiety, and personality disorders. *American Journal of Psychiatry*. 2004, 161: 665–1671.
8. Bouchard, G.; Theriault, V. J. Defense mechanisms and coping strategies in conjugal relationships: An integration. *International Journal of Psychology*. 2003, 38: 79–90.
9. Bullitt, C. V.; Farber B. A. Sex differences in the relationship between interpersonal problems and defensive style. *Psychological reports*. 2002a, 91 (3): 767–768.
10. Bullitt, C. V.; Farber, B. A. Gender differences in defensive style. *Journal of the American Academy of Psychoanalysis and Dynamic Psychiatry*. 2002b, 30 (1): 35–51.
11. Chávez León, E.; Lara Muñoz, C.; Ontiveros Uribe, M. P. An empirical study of defense mechanisms in panic disorder. *Salud Mental*. 2006, 29 (6): 15–22.
12. Colman, A. M. A dictionary of psychology. Oxford: University Press, 2003.
13. Corruble, E.; Bronnec, M.; Falissard, B.; Hardy, P. Defense styles in depressed suicide attempters. *Journal of Psychiatry and Clinical Neurosciences*. 2004, 58 (3): 285–288.
14. Cramer, P. Anger and the use of defense mechanisms in college students. *Journal of Personality*. 1991, 59(1): 39–55.
15. Cramer, P. Defense Mechanisms, behavior and affect in young adulthood. *Journal of Personality*. 2002, 70 (1): 103–126.
16. Cramer, P. Personality change in later adulthood is predicted by defense mechanism use in early adulthood. *Journal of Research in Personality*. 2003, 37(1): 76–104.
17. Cramer, P.; Kelly, F. Defense mechanisms in adolescent conduct disorder and adjustment reaction. *Journal of Nervous and Mental Disease*. 2004, 192(2): 139–145.
18. Davidson, K. W.; MacGregor, M. W.; Johnson, E. A.; Woody E. Z.; Chaplin, W. F. The relation between defense use and adaptive behavior. *Journal of Research in Personality*. 2004, 38: 105–129.
19. Diehl, M.; Coyle, N.; Labouvie-Vief, G. Age and sex differences in strategies of coping and defense across the life span. *Psychology and Aging*. 1996, 11(1): 127–139.
20. Drapeau, M.; Beretta, V.; Roten, Y.; Koerner, A.; Despland J. N. Defense styles of pedophilic offenders. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*. 2008, 52(2): 185–195.
21. Erickson, S. J.; Feldman, S. S.; Steiner, H. Defense mechanisms and adjustment in normal adolescents. *American Journal of Psychiatry*. 1996, 153: 826–828.
22. Evans, D. W.; Seaman, J. L. Developmental aspects of psychological defenses: their relation to self-complexity, self-perception, and symptomatology in adolescent. *Behavioral Science*. 2004, 30(4): 237–254.

23. Flett, G. L.; Besser, A.; Hewitt, P. L. Perfectionism, ego defense styles, and depression: a comparison of self-reports versus informant ratings. *Journal of Personality*. 2005, 73(5): 1355–1396.
24. Gresham, F. M.; Elliott, S. N. The relationship between adaptive behaviour and social skills. *Journal of Special Education*. 1987, 21(1): 167–181.
25. Kipper, L.; Blaya, C.; Teruchkin, B.; Heldt, E.; Isolan, L.; Mezzomo, K.; Bond, M.; Manfro, G. Brazilian patients with panic disorder: the use of defense mechanisms and their association with severity. *Journal of Nervous and Mental Disease*. 2004, 192(1): 58–64.
26. Klima, T.; Repetti, R. L. Children's peer relations and their psychological adjustment: differences between close friendships and the larger peer group. Merill–Palmer Quaterly, 2008.
27. Kooiman, C. G.; Spinhoven, R. W.; Trijsburg, H. G.; Rooijmans, M. Perceived parental attitude, alexithymia and defense style in psychiatric outpatients. *Psychotherapy and Psychosomatics*. 1998, 67(2): 81–87.
28. Kundu, S. C.; Rani, S. Human resources' self-esteem across gender and categories: a study. *Industrial Management & Data Systems*. 2007, 107(9): 1366–1390.
29. Kwon, P. Hope, defense mechanisms, and adjustment: implications for false hope and defensive hopelessness. *Journal of Personality*. 2002, 70(2): 207–231.
30. Kwon, P.; Olson, M. Rumination and depressive symptoms: moderating role of defense style immaturity. *Personality and Individual Differences*. 2007, 43(4): 715–724.
31. Maltby, J.; Day, L. Forgiveness and defense style. *The Journal of Genetic Psychology*. 2004, 165(1): 99–109.
32. Myers, E. M.; Zeigler-Hill, V. No shades of gray: splitting and self-esteem instability. *Personality and Individual Differences*. 2008, 45(2): 139–145.
33. Nishimura, R. Study of the measurement of defense style using Bond's Defense Style Questionnaire. *Psychiatry and Clinical Neurosciences*. 1998, 52(4): 498–424.
34. Nezam-Zadeh, Z.; Ghamari Givi, H. Defense mechanisms and coping strategies in individuals with generalized anxiety disorder and major depressive disorder. *Iranian journal of Psychiatry and Clinical Psychology*. 2008, 14(1): 33–38.
35. Pfeffer, C.; Normandin, L.; Kakuma, T. Suicidal children grow up: ego functions associated with suicide attempts. *Journal of American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*. 1995, 34(10): 1318–1325.
36. Plutchik, R.; Conte, H. R. Ego defenses: theory and measurement. John Wiley and Sons, 1995.
37. Pollock, C.; Andrews, G. Defense styles associated with specific anxiety disorders. *American Journal of Psychiatry*. 1989, 146: 1500–1502.
38. Ridderinkhof, R. K.; Band, G. P. H.; Logan, G. D. A study of adaptive behavior: effects of age and irrelevant information on the ability to inhibit one's actions. *Acta Psychologica*. 1999, 101: 315–337.
39. Sandstrom, M.; Cramer, P. Defense mechanisms and psychological adjustment in childhood. *Journal of Nervous and Mental Disease*. 2003, 191(8): 487–495.
40. Spinhoven, P.; Kooiman, K. Defense style in depressed and anxious psychiatric outpatients: an explorative study. *Journal of Nervous and Mental Disease*. 1997, 185(2): 87–94.
41. Šimulionienė, R.; Gedutienė, R.; Rugevičius, M.; Žakaitienė, A.; Brazdeikienė, L. ASEBA suaugusiųjų klausimyno vadovas. Klaipėda: KU leidykla, 2007.
42. Tangney, J. P.; Baumeister, R. F.; Boone, A. L. High self-control predicts good adjustment, less pathology, better grades and interpersonal success. *Journal of Personality*. 2004, 72(2): 271–324.
43. Thienemann, M.; Shaw, R.; Steiner, H. Defense style and family environment. *Child Psychiatry and Human Development*. 1998, 28(3): 189–198.
44. Ungerer, J. A.; Waters, B.; Barnett, B.; Dolby, R. Defense style and adjustment in interpersonal relationships. *Journal of research in Personality*. 1997, 31: 375–385.
45. Vaillant, G. E.; Stephen, S. A. 50-Year Longitudinal study of defense use among inner city men: a validation of the DSM-IV defense axis. *Journal of Nervous and Mental Disease*. 1998, 186(2): 104–111.
46. Vaillant, G. E. Adaptive mental mechanisms: their role in a positive psychology. *American Psychological Association*. 2000, 55(1): 89–98.
47. Vaillant, G. E. Ego mechanisms of defense. A guide for clinicians and researchers. Washington: American Psychiatric Press, 1992.
48. Vaillant, G. E. Ego mechanisms of defense and personality psychopathology. *Journal of Abnormal Psychology*. 1994, 103: 44–50.
49. Watson, D. C. Predicting psychiatric symptomatology with the Defense Style Questionnaire-40. *International Journal of Stress Management*. 2002, 9(4): 275–287.
50. Zeigler-Hill, V.; Chadha, S.; Osterman, L. Psychological defense and self-esteem instability: Is defense style associated with unstable self-esteem? *Journal of Research in Personality*. 2008, 42(2): 348–364.
51. Zeigler-Hill, V.; Pratt, D. W. Defense Styles and the Interpersonal Circumplex: The Interpersonal Nature of Psychological Defense. *Journal of Humanities and Social Sciences*. 2007, 1(2): 1–15.
52. Каменская, В. Г.; Зверева, С. В. Возрастные и гендерные особенности системы психологических защит (на примере подростково-юношеской выборки). *Психологический журнал*. 2005, 26(4): 77–88.

STYLES OF PSYCHOLOGICAL DEFENSE: PSYCHOSOCIAL ADJUSTMENT ANALYSIS

Dr. Ruta Pukinskaite

Mykolas Romeris University

Oksana Maskalkova

Mykolas Romeris University

The relation between the use of defense mechanisms and psychological functioning was examined in 154 adults (52 male and 102 female). The study used DSQ (Bond et al., 1983), ASEBA/ASR (Achenbach & Rescorla, 2003) and RSE (Rosenberg, 1965).

The results of our study support the hypothesis that adaptive defense style is associated with adult adaptive functioning. Higher scores in good relations with spouse/partner and success at work correlate with higher ratings in level of adaptive defense style. There is a relationship between adult use of maladaptive action defenses and low job satisfaction. Correlation analysis indicates that adults who rely on maladaptive action or image-distorting defenses report higher levels of self-rated internalizing, externalizing behavior problems, and total problems (ASR). Adults who use the self-sacrificing defense style exhibit a higher level of internalizing symptoms (anxiety, depressivity, somatic complaints) and total problems. Results of the present study indicate that higher levels of maladaptive action and self-sacrificing defense style are associated with lower self-esteem. Women more often than men use the self-sacrificing defense style. There are also differences in adaptive defense style depending on adult marital status and level of education.

Key words: defense style, psychosocial adjustment, adaptive behaviour, self-esteem.